

3. Скаун О. Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс): Підручник. / О. Ф. Скаун – Харків: Еспада, 2006. – 776 с.
4. Общая теория права и государства: Учебник / Под ред. В. В. Лазарева. – М., 1996. – 543 с.
5. Сердюков А. В. О подходах к понятию "Спортивное право" / А. В. Сердюков // Проблемы государства и права: сборник научных трудов кафедры государственно-правовых дисциплин / под общ. ред. С. С. Охендушко. – Тула: Тульский филиал РПА Минюста России, – 2009. – Вып. II. – С. 155 – 161.
6. Сердюков А. В. К вопросу о кодификации спортивного законодательства / А. В. Сердюков // Российская юстиция. – 2010. – № 5. – С. 54 – 56.

*Дрок Г.М., Державна судова адміністрація
України в Кіровоградській області*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ

В статье рассмотрены конституционно-правовые основы реформирования судебной власти в современных условиях государственного строительства в Украине, особенно в связи с принятием Закона Украины от 7 июля 2010 года «О судоустройстве и статусе судей».

In the article constitutionally-legal bases of judicial branch reformation in the modern terms of state building in Ukraine, especially in connection with passing an Act of Ukraine from July, 7, 2010 "About the judiciary and status of judges" are considered.

Постановка проблеми. Судова влада у структурі державної влади України посідає особливе місце, зумовлене її соціальною роллю і специфічними функціями. Важливим завданням нинішнього стану державотворення в Україні є спрямувати конституційний процес та реформувати політичну і правову систему в таке русло, щоб забезпечити становлення національного суду як справді незалежної і самостійної галузі влади, що надійно стоятиме на захисті порушуваних прав громадян та юридичних осіб [1].

На необхідність комплексного реформування судової влади в Україні, зокрема, зверталася увага в працях відомих вітчизняних

вчених-правознавців, таких, як В. Долежан, І. Коліушко, Р. Куйбіда, Н. Кузнецова, В. Малярєнко, В. Опришко, О. Пасєнєк, О. Святоцький, В. Сіренко [2] та ін.

Україна отримала можливість створити судову систему, спираючись на позитивний досвід діяльності судових систем інших держав, змогла б ефективно виконати призначену їй роль у суспільстві – стати надійним гарантом захисту прав і свобод людини. При цьому слід зазначити, що сам термін "судова влада" в історії України вперше закріпила на конституційному рівні зовсім недавно [3].

Вперше поняття "судова влада" появилось у Декларації про державний суверенітет України, у розділі третьому якої передбачалось, що "державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову". Свого подальшого розвитку це поняття набуло в Конституційному Договорі між Президентом України і Верховною Радою України від 8 червня 1995 року, у розділі п'ятому якого свого конкретного правового змісту набули поняття судової влади і принципів її здійснення, судової системи та правосуддя. Після Конституційного Договору поняття судової влади було остаточне закріплене в Конституції України, яку було прийнято 28 червня 1996 року. Відповідно до ст. 6 Конституції, державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Судова влада, як і інші гілки державної влади, здійснює свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. У цій статті Конституції визначаються основні засади правосуддя як особливої функції державної влади.

Зазначені конституційні положення знайшли свій подальший розвиток у Законі України "Про судоустрій України", який набрав чинності з 1 червня 2002 року і визначив правові засади організації судової влади та здійснення правосуддя в Україні.

Ратифікувавши 1997 року Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод [4], наша держава прийняла на себе зобов'язання забезпечити умови для ефективного функціонування судової влади, здатної справедливо вирішити будь-яку значущу справу, що має юридичні наслідки.

Конституція України 1996 року закріпила принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову (ст. 6), відвівши судам якісно нову роль у системі державного управління – судової влади.

У рамках традиційного поділу влад на законодавчу, виконавчу та судову відбулася зміна у співвідношенні пріоритетів цих влад. При цьому якщо в XIX столітті безумовна пріоритетність визнавалася за законодавчою владою, то у XX столітті першестувала виконавча (урядова) влада. Однак потреба в дедалі більшому професіоналізмі при організації й існуванні держави привела до сьогоднішнього піднесення судової влади. Сьогодні судова влада – не тільки остання інстанція у вирішенні правових і політико-правових питань (показова в цьому плані діяльність Конституційного Суду), але вона же в рамках адміністративної юстиції не залишає варіантів для самоствердження виконавчої влади.

Піднесення судової влади в системі поділу влад у нашій державі визначено особливостями нинішньої соціальної реальності й такими конституційними положеннями, як правова держава і верховенство права.

Судова влада у структурі державної влади України посідає особливе місце, зумовлене її соціальною роллю і специфічними функціями. Із судовою владою пов'язані такі категорії, як правосуддя, судовий контроль, юстиція.

Ступінь наукової розробки проблеми. Сучасним проблемам конституційного реформування правосуддя, аналізу існуючої конституційної моделі правосуддя присвячено багато праць відомих вітчизняних вчених, керівників судових органів, таких, як: В. В. Долежан, С. В. Ківалов, М. І. Козюбра, В. В. Кривенко, В. Т. Малярченко, І. Є. Марочкін, В. Онопенко, М. П. Орзіх, В. Пасенюк, П. Пилипчук, А. О. Селіванов, В. Сердюк, В. М. Шаповал та ін.

Передумовою судової реформи має бути вдосконалення Конституції України, зокрема уточнення назви її VIII розділу – не "Правосуддя", як тепер у чинному Основному Законі, а більш узагальнююча – "Судова влада" (В. В. Долежан, А. О. Селіванов).

На думку В. В. Долежана, удосконалення конституційних норм стосовно судоустрою, статусу суддів і судочинства є "запорукою успішного завершення судової реформи в Україні" [5].

Учасники парламентських слухань на тему: "Про стан правосуддя в Україні", що відбулися 23 травня 2007 року, з метою вдосконалення системи правосуддя, проведення комплексної судово-правової реформи, рекомендували, зокрема, Верховній Раді України внести пропозиції про зміни до Конституції України щодо: переобрання Верховною Радою України кожні десять років суддів судів загальної юрисдикції, яких призначено вдруге;

посилення гарантій недоторканності особи та запобігання втручанню в її особисте життя; уточнення повноважень Вищої ради юстиції [6].

Серед невіршених проблем у сфері судової влади важливою є, зокрема, реалізація принципу верховенства права, наголошував М. І. Козюбра, "що зобов'язує науку дослідити весь комплекс конституційних засад правосуддя, яке має служити суспільству і громадянину" [7].

На необхідність збереження серед засад (принципів) правосуддя в Конституції України, крім принципу верховенства права, ще й принципів законності, справедливості звертали увагу В. В. Долежан, С. В. Ківалов [8].

Проте слід зауважити, що процес становлення судової влади на даному історичному етапі реалізовано ще не повною мірою. За висловом Л. Грицаєнко, судово-правова реформа здатна дати бажаний результат лише тоді, коли достатньою мірою будуть враховані досвід та історія розвитку як вітчизняного, так і європейського судочинства. Ефективне правосуддя є результатом розвитку думки і суспільного досвіду багатьох поколінь людства [9].

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теоретичних узагальнень наукових позицій провести аналіз концептуальних засад реформування судової влади, особливо в сучасних умовах державотворення в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою судово-правової реформи, згідно з концептуальними документами, є створення системи ефективного державного захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, а також суспільних інтересів, запобігання злочинним проявам і правопорушенням, затвердження режиму законності в діяльності органів влади і посадових осіб, забезпечення конституційного правопорядку.

Метою реформування законодавства про судоустрій і судочинство є створення таких судової системи і судочинства, які гарантували б незалежність судів, суддів, а також реалізовували б демократичні ідеї правосуддя, вироблені світовою наукою і практикою.

У 2006 році відбулося чергове засідання Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права. На ній було схвалено Концепцію вдосконалення судового устрою та забезпечення справедливого судочинства в Україні відповідно до європейських стандартів [10], яка спрямована на розвиток право-

суддя в найближчі десять років. Національна комісія також схвалила Рекомендації щодо здійснення судової реформи 2006 року та проект Плану заходів щодо реалізації 2006 року зазначеної Концепції, спрямовані на створення умов для належного забезпечення діяльності судової влади, поліпшення якості кадрового забезпечення суддівського корпусу, вдосконалення системи судоустрою, підвищення ефективності судового захисту. Існує Меморандум "Про взаєморозуміння між Програмою розвитку ООН та Державною судовою адміністрацією України щодо підтримки розвитку справедливого правосуддя в Україні" від 6 грудня 2006 року № 1694, в якому прописано, у тому числі, яким чином Сторони, відповідно до своїх завдань та в межах чинного законодавства України, здійснюють співробітництво у сфері розвитку правосуддя в Україні з метою досягнення Україною міжнародних стандартів щодо забезпечення належних умов діяльності судів, доступу громадян до системи судочинства з метою забезпечення захисту їхніх прав, підтримки судової реформи та зміцнення судової системи.

Згідно із зазначеною Концепцією судівництво має функціонувати на засадах верховенства права відповідно до європейських стандартів і гарантувати право особі на справедливий суд [11].

Завданням подальшого розвитку правосуддя має стати реальне утвердження верховенства права в суспільстві й забезпечення кожному права на справедливий судовий розгляд у незалежному та неупередженому суді. За Концепцією 2006 року подальший розвиток правосуддя в Україні має бути спрямований на утвердження верховенства права через забезпечення: доступності правосуддя; справедливої судової процедури; незалежності, безсторонності та професіоналізму суддів; юридичної визначеності, однаковості судових рішень; ефективності судового захисту.

Як справедливо зазначає Голова Ради суддів України П. Пилипчук, "судова реформа не буде ефективною, якщо вона проводитиметься окремо від заходів, спрямованих на розбудову України як демократичної, соціальної і правової держави. Судова реформа має стати головною складовою правової реформи" [12]. Погоджуючись з цим, до цього, на нашу думку, слід додати, що реформування судової системи слід у першу чергу розглядати в контексті першочергових змін і доповнень до Конституції України, тобто в контексті конституційної реформи, коли будуть визначені стратегічні й ідеологічні пріоритети судоустрою і судочинства.

Вже кілька років продовжуються намагання створити нову систему судів, яка відповідає б положенням Конституції України і вимогам часу. Ця система має утворювати таке "судове дерево", яке найбільше сприяло б досягненню мети правосуддя. Для створення "судового дерева" слід зробити відповідний аналіз і дати належне тлумачення тексту ст. 125 Конституції.

У ч. 1 цієї статті зазначається, що система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації. Але тлумачення ч. 4 цієї самої статті, в якій сказано, що відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди, дає підстави вважати, що в ній говориться також про третій принцип побудови "судового дерева". І цей принцип, на наш погляд, полягає в тому, що суди мають розташовуватися в певному порядку один відносно іншого, аби один суд був апеляційною (чи касаційною) інстанцією для іншого. Даний принцип можна було б назвати принципом ієрархії судів, тобто розподілу їх в порядку певних інстанцій.

Отже, конституційних принципів, за якими має будуватися "судове дерево", є три: принцип територіальності, принцип спеціалізації і принцип ієрархії.

При моделюванні системи судів має враховуватись положення ст. 125 Конституції про те, що "найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України".

На наш погляд, тлумачення ст. 125 Конституції дає підстави вважати, що "вищі суди", про які йдеться в ч. 3 ст. 125 Конституції, слід розглядати як одночасно й "апеляційні суди", про які йдеться в ч. 4 ст. 125 Конституції, і суди, що розглядають касаційні скарги. Отже, ці "вищі спеціалізовані суди" мають розглядати як апеляційні, так і касаційні скарги. На нашу думку, ті суди, які сьогодні існують як апеляційні, мають бути перетворені на "вищі суди", що здійснюють як апеляційне, так і касаційне провадження, поділяючись на відповідні палати, а Верховний Суд України має переглядати справи в порядку виключного провадження.

Створення системи "місцеві суди – вищі суди – Верховний Суд України", на наш погляд, є єдиним оптимальним способом вирішення проблеми побудови ефективного судоустрою, який би забезпечував найкращим чином здійснення правосуддя в Україні, зокрема здійснення апеляційного і касаційного провадження.

П. Пилипчук зробив цікаві пропозиції щодо внесення змін до Конституції України в контексті підсилення судової влади. Так, він, зокрема, пропонує в Конституції України чітко визначити як органи

судової влади, так і інші органи, покликані забезпечувати діяльність судів, які входять до складу судової системи (суди, судову міліцію, Вищу раду юстиції, кваліфікаційні комісії суддів, органи суддівського самоврядування, Державну судову адміністрацію України). Для того щоб Верховна Рада України могла б більш оперативно реагувати на зміни, які відбуваються в суспільстві, більшість питань судоустрою має вирішуватися не в Конституції, а законодавством [13].

Ряд авторів (П. Пилипчук, А. Селіванов) пропонують внести зміни до ст. 131 Конституції України щодо формування Вищої ради юстиції з тим, щоб більшість її конституційного складу склали судді (у тому числі судді у відставці). Очолювати Вищу раду юстиції за посадою пропонується Президентowi України, – тоді ВРЮ як орган, уповноважений приймати рішення щодо обрання та кар'єри суддів, має бути незалежним від уряду та адміністративних органів (П. Пилипчук).

Актуальною проблемою стала невідповідність системи судів загальної юрисдикції вимогам Конституції України, видам та стадіям судочинства.

Існуюча система судів загальної юрисдикції не повною мірою відповідає конституційним засадам організації правосуддя. Оптимізація судової системи, перехід на трьох- або чотирьохрівневий принцип судового устрою потребує, насамперед, внесення змін у ст. 125 Конституції України [14].

Таким чином, реалізація закріплених у Конституції України положень про місце та роль судової влади в демократичній, правовій державі, якою проголошено Україну, а також впровадження конституційних нововведень з організації і функціонування правосуддя зумовлюють необхідність подальшого реформування судової системи. Від того, як будуть реалізовуватися на практиці конституційні положення про судову владу і правосуддя, як вони будуть розвиватися і деталізуватися, значною мірою залежатиме розвиток та зміцнення української державності, демократичних і правових засад у нашому суспільстві.

Реформування судової системи потребує внесення змін до Конституції України – адже чинна судова система створена на основі Конституції 1996 року. При цьому слід враховувати, що систему правосуддя в Конституції України окреслено в загальному вигляді, визначено лише засади її організації та діяльності. Це викликає нагальну потребу у виробленні та законодавчому закріпленні чіткого і системного бачення стратегії реформування правосуддя.

Піднесення судової влади в системі поділу влади визначається до того ж девальвацією законодавства, що складається в Україні, яка наростає сніжною опуклою і включає безліч законів, що найчастіше не знаходять свого реального втілення в соціальній дійсності. У цьому зв'язку через неспроможність законодавця може бути поставлене питання про використання в нашій правовій системі доктрини тлумачення законів: тільки витлумачені судом закони підлягають застосуванню. В умовах постмодерну судова практика є активним інструментом, що забезпечує своєчасне і стійке правове регулювання, свідчить про демократичні зміни в здійсненні державної влади, справжнє просування до ідеалів правової держави.

Об'єктивний процес піднесення судової влади в системі поділу влади припускає додаткові гарантії діяльності суду, однією з яких бачиться визнання самостійного правового інституту "повага до суду". Необхідний спеціальний закон, присвячений оформленню цього правового інституту, а не окремі статті, що існують у різних кодексах України і фактично не складають нині єдиного цілого.

Слід погодитися з думкою Ю. М. Оборотова, що судова влада не тільки затверджується як самостійна в системі поділу влади нашої держави, але і, відображаючи елітарний характер існування держави, піднімається над законодавчою і виконавчою владою [15].

Піднесення судової влади в системі поділу влад у нашій державі визначено особливостями нинішньої соціальної реальності й такими конституційними положеннями, як правова держава і верховенство права.

«Можливості підвищення незалежності та ефективності судової влади, які дає чинна Конституція України, – підкреслив на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань правосуддя член Венеціанської комісії від України С. Ківалов, – наполовину не були використані» [16].

Реалізація європейських стандартів у реформі судової системи України, після прийняття Конституції 1996 року, відбувалася повільними темпами. Венеціанська комісія затвердила три висновки (у 2001, березні 2007 і березні 2010 року), а Україна ухвалила лише один закон (у лютому 2002 року), що реалізував проміжний варіант перебудови судової системи.

Тому на сучасному етапі державотворення в Україні нагальним стало питання проведення судової реформи.

Верховенство права та реальна рівність усіх перед законом, незалежно від статусу майнового стану, – це головний аргумент

демократії та передумова демократичного порядку в країні, зазначалося в Посланні Президента України Віктора Януковича до Українського народу «Не люди для реформ, а реформи для людей». Для того, щоб забезпечити верховенство права і зупинити свавілля, Президент України В. Янукович ініціював проведення судової реформи. Її мета – забезпечення реальної незалежності судів, суддів і судових рішень, правової захищеності громадян, боротьби з корупцією у всіх сферах суспільного життя, на всіх щаблях влади, повернення довіри суспільства до судової та правоохоронної систем. Судова реформа ґрунтується на вітчизняному досвіді, висновках Венеціанської комісії, вимогах міжнародних організацій щодо правосуддя.

Основні напрями судової реформи Президент України В. Янукович визначає в такому: спрощення системи судоустрою; ліквідація військових судів; прозорі процедури призначення суддів на посаду вперше; деполітизація судів; підвищення відповідальності судів і водночас забезпечення їх незалежністю в процесі фінансування з Держбюджету, підвищення їхнього статусу [17].

7 липня 2010 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про судоустрій і статус суддів» [18].

Цей закон, зазначається у вступній частині Закону «Про судоустрій і статус суддів», визначає правові засади судоустрою і статус суддів в Україні – організацію здійснення правосуддя, систему судів загальної юрисдикції, статус судді, народного засідателя, присяжного, систему та порядок здійснення суддівського самоврядування, а також установлює систему і загальний порядок забезпечення діяльності судів.

Структурно Закон «Про судоустрій і статус суддів» складається з 13 розділів:

Розділ I. Засади організації судової влади.

Розділ II. Суди загальної юрисдикції.

Розділ III. Судді, народні засідателі та присяжні.

Розділ IV. Порядок зайняття посади судді суду загальної юрисдикції.

Розділ V. Забезпечення незалежного кваліфікаційного рівня судді.

Розділ VI. Дисциплінарна відповідальність судді.

Розділ VII. Звільнення судді суду загальної юрисдикції з посади.

Розділ VIII. Суддівське самоврядування.

Розділ IX. Забезпечення судді.

Розділ X. Статус судді у відставці.

Розділ XI. Організаційне забезпечення діяльності судів.

Розділ XII. Прикінцеві положення.

Розділ XIII. Перехідні положення.

Зупинимося докладно на деяких конструктивних положеннях Закону «Про судоустрій і статус суддів».

Закон, як відзначив у доповіді-повідомленні на пленарному засіданні Венеціанської комісії (Європейська комісія «За демократію через право» Ради Європи) С. Ківалов 4 червня 2010 р., розроблений на підставі європейських стандартів і знаменує значну поступку повноважень Президентом України й Верховною Радою України з метою зміцнення незалежності судової влади [19].

У Законі залишається в цілому звична для громадян система судів. Стаття 3 Закону визначає, що систему судів України складають суди загальної юрисдикції та суд конституційної юрисдикції. Суди загальної юрисдикції утворюють єдину систему судів. Єдиним органом конституційної юрисдикції в Україні є Конституційний Суд України. Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

По 1-й інстанції зберігаються загальні місцеві суди, місцеві господарські та окружні адміністративні суди.

По 2-й інстанції (апеляції) зберігаються загальні апеляційні суди, апеляційні господарські та апеляційні адміністративні суди.

По 3-й інстанції (касації) зберігаються Вищий господарський і Вищий адміністративний суди й утвориться новий, Вищий спеціалізований суд з розгляду цивільних і кримінальних справ – єдиний новий суд, що створюється.

Важливі нововведення стосуються Верховного Суду України – найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції (ст. 38 законопроекту).

Верховний Суд наділяється важливими повноваженнями вирівнювати практику судів касаційної інстанції, переглядаючи скарги на суперечливе застосування норм матеріального права касаційними судами різних спеціалізацій. Цьому повноваженню надається не винятковий, а ординарний (загальний) характер, що розширює повноваження Верховного Суду.

Основні повноваження Верховного Суду України:

1) переглядає справи з підстав неоднакового застосування судами (судом) касаційної інстанції однієї і тієї самої норми

матеріального права в подібних правовідносинах у порядку, передбаченому процесуальним законом;

2) переглядає справи в разі встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом;

3) дає висновки щодо наявності чи відсутності в діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;

4) звертається до Конституційного Суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України.

Змінюється штатна чисельність Верховного Суду України. За ст. 39 Закону, до складу Верховного Суду України входять двадцять суддів – по п'ять суддів від кожної спеціалізованої юрисдикції (цивільної, кримінальної, господарської, адміністративної), з числа яких обираються Голова Верховного Суду України та його заступник.

Раніше штатна чисельність Верховного Суду була майже 100 осіб.

У даному Законі вперше повністю реалізується рекомендація Венеціанської комісії щодо забезпечення більшості суддів у складі Вищої ради юстиції.

Для цього Президент, Верховна Рада України, а також з'їзд адвокатів, представників юридичних вузів поступилися свободою реалізації своїх квот. За Конституцією, Президент і Верховна Рада разом призначають шість членів ВРЮ, а за законопроектом – четверо з них призначаються обов'язково з числа суддів. За Конституцією, з'їзди адвокатів і представників юридичних вузів разом призначають шість членів ВРЮ, за законопроектом, двоє з них – обов'язково з числа суддів. За Конституцією, конференція працівників прокуратури призначає двох членів ВРЮ, за законопроектом, один із них – обов'язково суддя. Таким чином, Вища рада юстиції додатково одержує ще сім представників суддівського корпусу, на додачу до вже наявних трьох, що їх призначає з'їзд суддів і голови Верховного Суду за посадою. У результаті виходить 11 суддів, а на практиці – абсолютна більшість із 13 – 15 суддів у складі Вищої ради юстиції.

Іншому важливому органу судової влади – Вищій кваліфікаційній комісії суддів України, де більшість становлять судді, передаються всі функції з підготовки обрання суддів безстроково та звільнення таких суддів за порушення присяги. Матеріали на обрання та звільнення таких суддів з комісії прямо потрапляють на затвердження парламенту, минаючи парламентський Комітет з питань правосуддя. Так реалізується ще одна ключова рекомендація Венеціанської комісії.

Вища кваліфікаційна комісія суддів також заміняє обласні комісії в рекомендації кандидатур до призначення суддями вперше; вона ж здійснює оприлюднення вакансії судді, проведення державного іспиту для кандидатів, відомість результатів іспитів у рейтинг і зарахування кандидатів у резерв. У свою чергу, Президент і парламент повністю втрачають повноваження призначати членів Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

Ряд важливих положень Закону – Розділ IX. «Забезпечення судді» – спрямовані на подолання корупції в судах. Стартова заробітна плата судді нижчого рівня і класу підвищується в 5 разів – з 3 тис. до 14 тис. гривень на місяць, її розмір прив'язується до загальнодержавної мінімальної заробітної плати, яка, у свою чергу, змінюється виходячи з індексів інфляції та цін на споживчі товари. Ця сама стартова заробітна плата судді стане відправною величиною для нарахування зарплат суддів усіх вищестоящих судів, включаючи Верховний Суд, для кожного з яких законодавчо прописаний свій коефіцієнт. Таким чином, зростання заробітних плат українських суддів буде автоматичним – поза розсудом законодавчої або виконавчої влади. Важливе нововведення – Закон зобов'язує суддів декларувати не тільки доходи (свої і родичів), а й видатки – у разі, якщо обсяг разової витрати перевищить розмір місячного заробітку.

Важливі нововведення в Законі стосуються зміцнення гарантій судового захисту прав людини. З метою усунення затримок у судовому захисті, як орієнтир для процесуального законодавства, вдвічі скорочені терміни розгляду більшості справ. На розгляд адміністративних справ у суді першої інстанції надаватиметься 30 днів, на подачу скарги про апеляцію – 10 днів, на розгляд апеляції – 30 днів. На подачу та розгляд касації відповідно – 10 і 30 днів.

Ряд положень Закону «Про судоустрій і статус суддів» викликали неоднозначні оцінки вчених, політиків, керівників судових органів [20].

У цілому слід зазначити, що прийняття Закону «Про судоустрій і статус суддів» – одного з доленосних для країни документів – стало дійовим заходом із здійснення судової реформи в Україні, що наближає українські суди до цивілізованих європейських стандартів. «Судову реформу необхідно, врешті-решт, завершити. Ситуація не може і надалі такою залишатися, – сказав Президент України Віктор Янукович на прес-конференції з нагоди 100 днів президентства – Наша мета – деполітизація судової системи, викорінення корупції в цій сфері, захист прав суддів, створення системи незалежних судів» [21].

Цей Закон має бути базовим, він передбачає зміни не тільки в судочинстві, а й у діяльності прокуратури, адвокатури, низку змін до всіх кодексів. Відповідні зміни мають бути внесені й у Розділ 8 – «Правосуддя» – Конституції України.

Література:

1. Притика Д. До вершин правосуддя / Д. Притика // Голос України. – 2010. – 18 черв.
2. Долежан В. Удосконалення Конституції України як передумова судової реформи / В. Долежан // Право України. – 2007. – № 11. – С. 33-38; Долежан В. Проблеми участі прокурора у кримінальному судочинстві в аспекті судової реформи / В. Долежан // Право України. – 2010. – № 5. – С. 48-54; Коліушко І. Пріоритети судової реформи на сучасному етапі / І. Коліушко, Р. Куйбіда // Право України. – 2010. – № 5. – С. 55-63; Кузнєцова Н. До питання про підвищення професійної підготовки суддівських кадрів / Н. Кузнєцова // Право України. – 2010. – № 5. – С. 25-29; Маляренко В. Судова реформа та проблематика предмета змін / В. Маляренко // Право України. – 2010. – № 5. – С. 20-24; Опришко В. Основні засади судової реформи / В. Опришко // Право України. – 2010. – № 5. – С. 14-19; Пасенюк О. Судовий наказ як засіб посилення судового контролю за виконанням постанови в адміністративній справі / О. Пасенюк // Право України. – 2010. – № 5. – С. 40-47; Святоцький О. Судова влада в Україні: актуальні питання реформування / О. Святоцький // Право України. – 2010. – № 5. – С. 30-39; Сіренко В. Деякі проблеми реформування судової влади в Україні / В. Сіренко // Право України. – 2010. – № 5. – С. 4-13.
3. Дудченко, В.В. Ціннісно-правові аспекти судової влади та правосуддя / В.В. Дудченко // "Судовий захист права власності", міжнар. наук.-практ. конф. (2004 ; Одеса). "Судовий захист права власності", міжнародна науково-практична конференція, 2004 р. : [матеріали]. – О. : Юрид. літ., 2004. – С. 109.

4. Права людини в документах Ради Європи. – Амстердам; К. : Україно-амер. бюро захисту прав людини, 1997. – 274 с.
5. Долежан, В. Удосконалення Конституції України як передумова судової реформи / В. Долежан // Право України. – 2007. – № 11. – С. 34.
6. Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про стан правосуддя в Україні" : схвалено Постановою Верховної Ради України від 27 червня 2007 р. № 1245-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 47-48. – Ст. 526.
7. Цит. за: Віламова, Н. Правова наука ретельно аналізує судову владу / Н. Віламова // Голос України. – 2008. – 4 лип.
8. Долежан, В.В. Вказ. пр. – С. 33; Ківалов, С.В. Українська юстиція на шляху до європейських стандартів / С.В. Ківалов // Голос України. – 2006. – 13 трав.
9. Грицаєнко, Л. Деякі аспекти судово-правової реформи в Україні: реальність та перспективи / Л. Грицаєнко // Право України. – 2004. – № 5. – С. 33.
10. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відносно до європейських стандартів : схвалено Указом Президента України від 10 травня 2006 року № 361 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – Ст. 1376.
11. Там само.
12. Пилипчук П.: Судова реформа має бути головною складовою правової реформи / підгот. Федір Іллюк // Юрид. вісник України. – 2007. – № 50. – С. 5.
13. Там само.
14. Див. докладніше: Ківалов, С. Судова реформа в Україні: проблеми юридичної регламентації / С. Ківалов // Голос України. – 2007. – 13 берез.
15. Оборотов, Ю.Н. Возвышение судебной власти в системе разделения властей / Ю.Н. Оборотов // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / гол. ред. С.В. Ківалов ; відп. за вип. Л.І. Кормич. – О. : Юрид. літ., 2002. – Вип. 13-14. – С. 380.
16. Голос України. – 2010. – 10 черв.
17. «Не люди для реформ, а реформи для людей» : Послання Президента України Віктора Януковича до Українського народу // Уряд. кур'єр. – 2010. – 5 черв.
18. Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41-45. – Ст. 529.
19. Ківалов С. Венеціанська комісія досі з нетерпінням очікувала дійових заходів зі здійснення судової реформи / С. Ківалов // Голос України. – 2010. – 9 черв.

20. Сіренко В. Громадян намагаються позбавити можливості захищати свої конституційні права і свободи у Верховному Суді України / В. Сіренко // Голос України. – 2010. – 18 черв.; Кучерява О. Кого захищатимуть суди? / О. Кучерява // Голос України. – 2010. – 10 черв.; Воронков В. «Латанням дірок» судову реформу не здійснити / В. Воронков // Голос України. – 2010. – 25 черв.; Онопенко В. Яким бути українському судочинству? / В. Онопенко // Юрид. вісник України. – 2010. – 5-11 черв.
21. Віктор Янукович: Роботу влади оцінить народ // Уряд. кур'єр. – 2010. – 5 черв.

*Стратонов В. М., Херсонський
державний університет*

ДО ПРОБЛЕМ ВИЗНАЧЕННЯ ЗАВДАНЬ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

В работе проводится анализ задач уголовного процесса Украины. Автор характеризует имеющиеся проблемные вопросы, касающиеся задач уголовного процесса, и предлагает пути их решения.

The analysis of tasks of criminal process of Ukraine is conducted. Author characterizes present problem questions touching tasks of criminal procedure and offers ways of their decision.

Постановка проблеми. Найбільш важливим фактором конструктивного характеру є, безумовно, конституційне закріплення нової моделі суспільно-політичного розвитку, що започаткувало якісно новий етап у формуванні національної правової системи України у єдності її важливих складників – правової ідеології, юридичної практики, правової політики, системи права та законодавства тощо [1, с. 3]. Однак реалізація потенціалу конституційних зрушень ускладнюється значним відставанням юридичної науки і законотворчості від сучасних потреб суспільства і держави. Сьогодні практично не враховуються нові напрацювання молодих вчених. Перша спроба підвищення їх ефективності – Концепція розвитку вітчизняної юридичної науки і освіти, підготовлена у 1994 році, і досі залишається декларацією, зокрема, потрібні подальші зусилля щодо реалізації положення про необхідність визначення методології наукових досліджень, забезпечення розробки фундаментальних наукових ідей, усунення проявів догматизму і коментування [2, с. 14].